УДК 336.143:005.336-027.63 **Doi: 10.31767/su.1(80).2018.01.05**
JEL Classification: G18, H72

І. В. Заїчко,
викладач кафедри економіки,
Київський національний університет культури і мистецтв,
E-mail: zkiv26@gmail.com

Оцінка зарубіжного досвіду реалізації бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин

Досліджено теоретико-методичні засади зарубіжного досвіду реалізації бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин з огляду на традиційні для бюджетної практики України методи бюджетного регулювання. Обґрунтовано, що вибір способу розмежування доходів залежить від структурного підґрунтя бюджетної системи, яке, своєю чергою, зумовлюється державним устроєм країни (унітарний чи федеральний). Зазначено, що бюджетне регулювання не виключає можливості застосування бюджетних трансфертів.

Ключові слова: *бюджетна політика, міжбюджетні відносини, бюджетні повноваження, бюджетна система, розмежування доходів.*

Для розв'язання проблем реалізації бюджетної політики в Україні доцільно використати відповідний зарубіжний досвід. На сучасному етапі пріоритетним напрямом бюджетної політики як держави загалом, так і органів місцевого самоврядування є вдосконалення міжбюджетних відносин. Чітка система міжбюджетних відносин має важливе економічне, політичне і соціальне значення для успішного розвитку всіх адміністративно-територіальних одиниць.

Нинішня модель міжбюджетних відносин в Україні дещо застаріла та стримує соціально-економічний розвиток територій. Діюча система міжбюджетних відносин не сприяє формуванню необхідних стимулів у органів місцевого самоврядування до забезпечення відповідного управління бюджетами і проведення економічної політики, спрямованої на підтримку нових підприємств, стимулювання ділової активності, розвиток конкуренції, що призводить до несприятливого підприємницького та інвестиційного клімату в країні. Покращити ситуацію можна лише шляхом узгодження реформи міжбюджетних відносин із загальною логікою змін у регіональних відносинах.

Проблеми реалізації бюджетної політики та міжбюджетних відносин розглядаються у працях таких учених, як Т. Бондарук [1–3], І. Луніна [4; 5], О. Кириленко [6]. та ін. Зважаючи на значний інтерес до цієї проблематики, потребують додаткового дослідження питання оцінки сучасного зарубіжного досвіду у зазначеній сфері.

Метою статті є дослідження зарубіжного досвіду реалізації бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин.

Головними напрямами бюджетної політики, спрямованої на створення ефективного механізму міжбюджетних взаємовідносин, слід вважати:

– раціональне закріплення за кожним рівнем бюджетної системи дохідних і витратних повноважень з орієнтацією на власні податкові джерела при формуванні місцевих бюджетів, а не на фінансову допомогу;

– збалансування прав і обов'язків органів державної влади і місцевого самоврядування;

– законодавче закріплення бюджетних повноважень у взаємовідносинах між органами державної влади та органами місцевого самоврядування;

– розробку єдиної раціональної методології нарахування фінансової допомоги місцевим бюджетам;

– встановлення єдиних регламентів діяльності органів влади всіх рівнів у бюджетному процесі.

Необхідність досягнення фінансової стабілізації в Україні ставить нові завдання у сфері міжбюджетних відносин, оптимізація яких сприятиме розв'язанню багатьох фінансових проблем у державі. Розмежування доходів і видатків між бюджетами різних рівнів багато в чому визначає цілі й механізм бюджетного регулювання, зокрема забезпечує збалансування місцевих бюджетів і здійснення фінансового вирівнювання [6].

Розглянемо деякі аспекти зарубіжного досвіду функціонування системи самостійних місцевих бюджетів.

Побудова системи міжбюджетного вирівнювання, що відповідає загальнодержавним цілям і враховує територіальні інтереси, є надзвичайно складною проблемою. Світовий досвід показує, що така система повинна вирішувати такі завдання: 1) вирівнювати вертикальні диспропорції, тобто усувати невідповідність між обсягом витратних зобов'язань органів місцевого самоврядування і величиною закріплених за місцевими бюджетами дохідних надходжень; 2) згладжувати горизонтальні диспропорції, тобто зближувати рівні

© І. В. Заїчко, 2018

бюджетних витрат забезпечених і недостатньо фінансово забезпечених територій; 3) спонукати територіальні органи влади до мобілізації додаткових бюджетних доходів за рахунок розвитку і повнішого використання їх власного дохідного потенціалу; 4) орієнтувати бюджетну політику на вирішення завдань, обумовлених загальнодержавними пріоритетами [1].

Згідно з європейськими стандартами, фінансове вирівнювання бюджетної забезпеченості органів місцевого самоврядування є однією з необхідних умов розвитку місцевого самоврядування, що сприяє досягненню цілей економічної стабільності та проведенню політики стійкого і збалансованого розвитку територій. Водночас фінансове вирівнювання не повинне позбавляти території стимулів до активізації і змушувати до передачі зібраних коштів іншим місцевим бюджетам. Метою фінансового вирівнювання є досягнення такого стану, коли обсяг місцевих податків відтворює тільки результат власного вибору громади і не позначається на рівні наданих місцевою владою послуг, ефективності використання ресурсів чи економічному результаті діяльності місцевих органів влади [7, с. 40–43]. Головними складовими системи фінансового вирівнювання є вирівнювання доходів місцевих бюджетів і вирівнювання бюджетних видатків. У вужчому значенні фінансове вирівнювання – це розподіл доходів за певного розмежування завдань між окремими ланками бюджетної системи країни [8, с. 210].

Вважаємо, що для України корисним буде досвід застосування інструментів бюджетного регулювання в зарубіжних країнах, причому як унітарних (Швеція, Італія), так і федеральних країн (Канада, Німеччина).

Канадські провінції наділені широкими повноваженнями щодо витрат та істотними правами щодо збирання податків. Крім того, центральний уряд здійснює спеціальні відрахування на користь провінцій з низькими доходами, щоб вони мали однаковий рівень бюджетних ресурсів. Перерозподіл приватних доходів за допомогою виняткової прогресивної системи оподаткування також відіграє вагому роль у вирівнюванні міжрегіональних відмінностей. У цьому разі децентралізація допомагає адаптувати соціальну політику до місцевих потреб, водночас забезпечуючи урядам усіх провінцій доходи, достатні для дотримання єдиних стандартів суспільних послуг за однакових рівнів оподаткування.

У Канаді застосовується спеціальна формула вирівнювання, на основі якої провінції отримують еквівалент, не нижчий за середній рівень податків щодо середньої податкової бази по країні. На сьогодні система фінансової допомоги Канади передбачає використання міжбюджетних трансфертів як загального призначення, так і цільових. Міжбюджетні трансферти загального призначення передаються провінціям без будь-яких умов, крім того, не обмежені і напрями використання таких ресурсів. При цьому близько 90% федеральних трансфертів загального призначення становлять вирівнюючі субсидії, метою яких є максимальне вирівнювання подушного доходу бідніших і багатших провінцій, що дає змогу забезпечити рівний доступ до державних послуг у всіх провінціях Канади. Нерівномірне розміщення ресурсів у провінціях призводить до того, що провінції із високим фінансовим потенціалом мають вищий валовий продукт на одну особу населення, а це дає змогу збільшити витрати на фінансування соціально-економічних програм. Така нерівність змушує бідніші провінції вдаватися до вищого рівня оподаткування, що в результаті може призвести до порушення рівноваги між податковим тягарем і суспільною корисністю здійснюваних витрат [9].

З метою уникнення наслідків такої нерівності федеральний уряд ввів систему трансфертів вирівнювання. У ході трансформації методології розподілу трансфертів розрахункова база збільшилася з трьох податків до нинішніх 33, і охоплює майже всі провінційні та муніципальні джерела доходів. Діюча формула передбачає встановлення податкової бази для кожного податку з розрахунком доходу, який може отримати провінція в разі застосування середньої по країні ставки. При цьому будь-яка провінція, чий розрахунковий сумарний дохід на одну особу населення менший за середню величину п'яти стандартних провінцій, отримує трансферт, який дорівнює різниці подушного показника, помноженій на чисельність населення певної провінції.

Бюджетна система Швеції, що є унітарною державою, представлена центральним бюджетом і двома видами місцевих бюджетів – бюджетами ландстингів (20) і бюджетами комун (289). Ландстинги і комуни утворюють субнаціональні органи влади, наділені низкою функцій, при цьому ієрархічної залежності між цими двома рівнями влади немає. Функції кожного рівня влади зафіксовані в конституції. Субнаціональні органи влади Швеції наділені значним обсягом витратних зобов'язань порівняно з іншими країнами: вони здійснюють понад 30% всіх бюджетних витрат і забезпечують при цьому більше 80% зайнятості в державному секторі [9].

У Швеції немає регулюючих податків. Ставки і база податку встановлюється федеральним законодавством, проте фіксована частка податкових надходжень зараховується до бюджету органу влади відповідного рівня [7, с. 41–46].

Головною витратною статтею ландстингів, яка становить майже 90% усіх витрат, є охорона

здоров'я. Основними витратами комун є фінансування середньої освіти, дитячих закладів, соціальних послуг (допомога інвалідам і людям похилого віку), будівництва комунального житла. Відповідно до переданих державних повноважень, ландстинги і комуни на своїй території здійснюють витрати на утримання доріг, водопроводу, а також на транспорт, зв'язок, забезпечення електроенергією.

Міжбюджетне регулювання в Швеції здійснюється за трьома ключовими напрямами:

1) цільові трансферти ландстингам і комунам за рахунок коштів центрального уряду;

2) нецільові трансферти ландстингам і комунам за рахунок коштів центрального уряду;

3) система вирівнювання ландстингів і комун за рахунок їх власних коштів (негативних трансфертів) [10, с. 31].

Загальний обсяг фінансової допомоги центрального уряду (цільових і нецільових трансфертів) у доходах місцевих бюджетів становить близько 25%.

З 1 січня 2005 р. у Швеції була запроваджена нова система бюджетного вирівнювання, яка об'єднує такі механізми: вирівнювання дохідної бази; вирівнювання рівня витрат; структурні гранти; гранти перехідного періоду; коректуючі гранти [9]. Для вирівнювання дохідної бази використовують гранти, які розраховуються на основі різниці між податковим потенціалом комуни (ландстингу) і базовим рівнем податкового вирівнювання, який становить 115% середнього по країні податкового потенціалу на одну особу населення для комун і 110% – для ландстингів. Ландстинги та комуни з податковим потенціалом нижче середнього рівня отримують дотацію у розмірі 95% різниці з середнім, і навпаки, у ландстингів і комун з потенціалом вище середнього рівня кошти вилучаються (85% такого перевищення, до 2005 р. – 95%) [9]. Процедура оцінки податкового потенціалу в Швеції є однією з найпростіших порівняно з іншими розвиненими країнами. У разі, якщо податковий потенціал комуни (ландстингу) перевищує цей рівень, застосовується механізм негативного трансферту, який комуни (ландстинги) повинні перерахувати центральному уряду.

Для вирівнювання рівня витрат оцінюються витратні потреби на одну особу населення кожної комуни окремо за дев'ятьма видами витрат з використанням різних структурних факторів (вікова структура, етнічна структура, соціально-економічні умови, географічне положення); при цьому ландстинги здійснюють розрахунки лише за одним видом витрат – на охорону здоров'я. Ландстинги і комуни з витратними потребами, вищими за середні, отримують трансферт, що дорівнює різниці з середнім значенням, помноженій на кількість жителів, а ландстинги і комуни з витратними потребами, нижчими за середні, сплачують негативний трансферт, що обчислюється у такий самий спосіб (різниця, помножена на кількість жителів). У результаті здійснюється повне вирівнювання показників витрат між комунами і ландстингами. При цьому для бюджету центрального уряду цей вид грантів не є фінансовим навантаженням – весь обсяг грантів складається з негативних трансфертів від інших комун і ландстингів.

Важливим аспектом дослідження є вивчення частки податків у доходах місцевих бюджетів. Аналіз структури останніх для унітарних держав Європи показує, що за цим показником спостерігаються достатньо широкі відмінності між країнами – від 9,1% у Греції до 53,1% в Данії (табл. 1, за даними [11; 12; 13]). У таких країнах, як Велика Британія, Нідерланди, Ірландія частка податкових доходів не перевищує 20%. При цьому за аналізований період у структурі доходів місцевих бюджетів відбулися суттєві зміни. Наприклад, у Фінляндії частка податкових надходжень знизилася з 60,5% до 46,3%, у Норвегії, навпаки, збільшилась із 34,6% до 48,9%. Удвічі зросла частка доходів місцевих бюджетів у Ірландії, хоча порівняно з іншими країнами вона продовжує залишатися низькою. У 2000 р. частка місцевих податків у Греції була однією з найменших складових доходів місцевих бюджетів (11,0%), проте у 2016 р. вона стала ще нижчою (9,1%).

Таблиця 1

Структура доходів місцевих бюджетів окремих унітарних країн Європи

(%)

Групи статей доходів	2000 р.			2005 р.			2016 р.		
	Податкові доходи	Трансферти	Інші	Податкові доходи	Трансферти	Інші	Податкові доходи	Трансферти	Інші
Данія	53,6	38,7	7,7	53,3	39,5	7,2	53,1	39,8	7,1
Іспанія	48,5	41,4	10,1	49,9	41,3	8,8	50,2	41,1	8,7
Фінляндія	60,5	21,5	17,9	47,8	28,4	23,8	46,3	32,7	21,0
Франція	43,3	38,1	18,6	44,6	38,1	17,3	45,1	39,2	15,7
Норвегія	34,6	41,6	23,8	44,1	38,8	17,2	48,9	40,3	10,8

Продовження табл. 1

Італія	45,2	47,3	7,5	43,9	47,7	8,4	43,7	47,2	9,1
Португалія	37,8	44,1	18,1	38,7	44,5	16,8	39,6	45,7	14,7
Люксембург	37,0	39,8	23,3	34,0	45,0	21,0	34,2	46,4	19,4
Ірландія	9,0	80,9	10,0	18,5	65,1	16,5	24,6	61,1	14,3
Кіпр	...	...	...	18,0	49,6	32,4	21,4	53,2	25,4
Велика Британія	15,6	67,3	17,1	15,5	69,3	15,2	15,1	68,9	16,0
Нідерланди	12,4	67,6	19,9	12,8	68,4	18,8	13,1	69,3	17,6
Греція	11,0	61,0	27,9	9,2	65,1	25,8	9,1	67,7	23,2
Латвія	...	...	...	51,7	34,4	14,0	52,4	33,8	13,8
Словаччина	56,8	34,1	9,1	50,4	39,0	10,6	50,1	41,2	8,7
Естонія	...	...	...	48,8	41,2	10,0	50,6	42,8	6,6
Чехія	44,3	33,3	22,4	47,4	36,1	16,5	49,3	38,1	12,6
Угорщина	33,0	52,6	14,4	35,9	52,7	11,4	38,5	52,8	8,7
Литва	61,7	33,0	5,3	34,8	57,8	7,4	40,1	55,4	4,5
Словенія	30,2	52,0	17,9	33,5	52,4	14,2	35,8	53,3	10,9
Польща	23,8	58,1	18,0	31,4	52,2	16,4	36,2	49,8	14,0
Незважене середнє за цими країнами	36,6	47,4	16,1	36,4	47,9	15,2.	38,0	48,6	13,5
Україна	66,9	23,5	9,6	43,9	43,5	12,6.	44,0	47,2	8,8

В Україні спостерігалася тенденція до зменшення частки податкових надходжень у структурі місцевих бюджетів з 66,9% у 2000 р. до 43,9% у 2005 р., потім мало місце їх незначне зростання – до 44,0% в 2016 р.

Проте слід відмітити, що тенденція до зниження податкових надходжень місцевих бюджетів властива не лише Україні. Це явище характерне і для таких соціалістичних країн, як Угорщина, Литва, Естонія, (табл. 2, за даними Євростату [13]). Зростання податкових надходжень у 2016 р. спостерігалося у Словаччині (до 4,2% ВВП), Польщі (відповідно, 5,3% ВВП), Чехії (6,6% ВВП) та Румунії (7,3% ВВП).

Таблиця 2

Частка податкових доходів місцевих бюджетів у ВВП постсоціалістичних країн Європи

(%)

Рік / Країна	1995	2000	2001	2002	2003	2005	2010	2013	2014	2015	2016
Румунія	...	...	0,7	5,6	5,9	5,8	6,1	6,7	7,1	7,0	7,3
Чехія	4,4	4,1	3,8	4,3	4,5	4,7	5,5	5,2	5,4	5,6	6,6
Латвія	6,1	5,0	4,9	4,9	5,1	5,1	5,0	5,9	6,1	6,1	6,0
Угорщина	2,7	3,8	4,0	4,0	4,3	4,5	4,3	4,5	4,8	5,0	4,8
Польща	4,7	2,9	3,1	3,3	3,1	4,0	4,2	4,2	3,9	5,0	5,3
Естонія	5,3	4,4	4,1	4,1	4,1	4,2	4,0	4,1	4,1	4,2	4,0
Словаччина	1,6	1,4	1,5	1,6	1,6	1,5	3,5	1,9	1,9	1,8	4,2
Словенія	2,6	2,8	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0	3,2	3,3	3,3	3,3
Литва	5,2	6,1	5,7	2,8	2,6	2,8	2,8	2,9	2,7	2,9	2,9
Болгарія	...	3,5	3,4	3,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7

Досить поширеною практикою в багатьох унітарних державах Європи є координація дій місцевих органів влади та їх співпраця з центральною владою. Так, в Італії Закон про місцеві органи влади вимагає від них взаємоузгоджених дій. У Франції громади зобов'язані об'єднуватися для реалізації певних цілей. Навіть у країнах Північної Європи, які відрізняються високим рівнем податкових надходжень до місцевих бюджетів (від 9% ВВП у Фінляндії до 16% ВВП у Данії та Швеції) місцеві органи влади успішно співпрацюють між собою, а також з іншими організаціями у питаннях надання бюджетних послуг своїм жителям. Серед постсоціалістичних країн слід виділити Словенію, у якій муніципальні ради кожної з 58-ми адміністративних одиниць призначають своїх представників у консультативний комітет, що забезпечує координацію бюджетних рішень органів місцевого самоврядування та державних адміністрацій.

Отже, розглянувши досвід бюджетного регулювання в зарубіжних країнах, зауважимо, що застосування того чи іншого способу розмежування доходів залежить від структурного підґрунтя бюджетної системи, яке, своєю чергою, зумовлюється державним устроєм. В унітарних країнах частіше застосовують розщеплення податків у межах встановленої ставки та надбавок до загальнодержавних податків, у федеральних – використовують розподіл доходів між бюджетами. Крім того, у федеральних державах формування оптимальної мобілізації і витрачання бюджетних коштів із забезпеченням соціальної справедливості потребують тривалого часу, в унітарних же це може бути здійснено за порівняно коротші строки, але за умови чіткого визначення цілей суспільного розвитку і шляхів їх досягнення.

У бюджетній практиці України традиційно використовувалось два методи бюджетного регулювання:

1) метод відсоткових відрахувань від загальнодержавних податків і доходів, які справлялись на території місцевого бюджету [8, с. 14] та закріплення окремих державних податків за місцевими бюджетами;

2) надання фінансової допомоги бюджетам у певній визначеній сумі (бюджетні трансферти).

Перевагами першого методу є збалансування місцевих бюджетів, яке проводиться із застосуванням гнучких дохідних джерел, досягнення зацікавленості органів місцевого самоврядування у повній мобілізації не лише власних дохідних джерел, а й загальнодержавних податків і відповідальність місцевих фінансових органів за своєчасне й повне надходження державних податків. Ефективності методу відсоткових відрахувань сприяє те, що регульованим доходам притаманні рівномірність надходження в часі, по території країни, доволі великі обсяги надходжень, їх захищеність від впливу економічних та інших факторів, які могли б спричинити коливання цих обсягів. У результаті проведеного аналізу світового досвіду формування доходів місцевих бюджетів встановлено, що для України корисним буде досвід застосування інструментів бюджетного регулювання який використовують в унітарних країнах

Список використаних джерел

1. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси: навч. посібник. Київ: ДП "Інформ.-аналіт. агентство", 2013. 529 с.

2. Bondaruk T. H., Bondaruk I. S. State regulation of financial support of municipal authority under decentralisation conditions // Науковий вісник Полісся. 2017. № 4 (13). Ч. 1. С. 21–28.

3. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С., Бондарук О. С. Переваги, позитивні наслідки та ризики бюджетної децентралізації // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2016. № 3. С. 38–48.

4. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ // Економіка України. 2014. № 11. С. 61–75.

5. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів / Луніна І. О. та ін.; за ред. І. О. Луніної; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. Київ, 2010. 320 с.

6. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика). Київ: НІОС, 2000. 384 с.

7. Зайчикова В. В. Формула фінансового вирівнювання: досвід зарубіжних країн та можливості його використання в Україні // Наукові праці НДФІ. 1999. Вип. 7. С. 39–47.

8. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України: в 6 т. / редкол.: М. Я. Азаров (голова) та ін. Київ: НДФІ, 2004. Т. 5: Реформування міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування. 400 с.

9. Муниципальные системы зарубежных стран. URL: http://www.dvgups.ru/METDOC/CGU/PRAVO/M_PRAVO

10. Boex J., Martinez-Vasquez J., Timofeev A. Subnational government structure and intergovernmental fiscal relations: an overlooked dimension of decentralization // International Studies Program. Andrew Young School of Policy Studies, Georgia State University. 2004. Working paper № 04-01. 44 p. URL: http://www.academia.edu/19726983/Subnational_government_structure_and_intergovernmental_fiscal_relations

11. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

12. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. URL: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index

13. Євростат. База даних. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/data/database

References

1. Bondaruk, T. H. (2013). *Mistsevi finansy [Local finance]*. Kyiv: DP "Inform.-analit. ahentstvo" [in Ukrainian].

2. Bondaruk, T. H., & Bondaruk, I. S. (2017). State regulation of financial support of municipal authority under decentralization conditions. *Naukovyi visnyk Polissya – Scientific Bulletin of Polissia, 4 (13), Part 1,* 21–28 [in English].

3. Bondaruk, T. H., Bondaruk, I. S., & Bondaruk, O. S. (2016) Perevahy, pozytyvni naslidky ta ryzyky biudzhetnoi detsentralizatsii [Benefits, Positive Consequences and Risks of Budget Decentralization]. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoi academii statystyky, obliku ta audytu – Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit, 3*, 38–48 [in Ukrainian].

4. Lunina, I. O. (2014). *Biudzhetna detsentralizatsiia: tsili ta napriamy reform [Budget Decentralization: Goals and Directions of Reform]. Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine, 11*, 61–75 [in Ukrainian].

5. Lunina, I. O., Kyrylenko, O. P., & Luchka, A. V. (2010). *Dyversyfikatsiia dokhodiv mistsevykh biudzhetiv [Diversification of local budget revenues]*. Kyiv: NAN Ukrainy; Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia [in Ukrainian].

6. Kyrylenko, O. P. (2000). *Mistsevi biudzhety Ukrainy (istoriia, teoriia, praktyka) [Local budgets of Ukraine (history, theory, practice)]*. Kyiv: NIOS [in Ukrainian].

7. Zaichykova, V. V. (1999). Formula finansovoho vyrivniuvannia: dosvid zarubizhnykh krain ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini [Formula of financial equalization: experience of foreign countries and possibilities of its use in Ukraine]. *Naukovi pratsi NDFI – RFI Scientific Papers, 7*, 39–47 [in Ukrainian].

8. Azarov, M. Ya. et al. (Eds.). (2004). *Biudzhetna polityka u konteksti stratehii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Budget policy in the context of the strategy of social and economic development of Ukraine]* (Vols. 1–6; Vol. 5). Reformuvannia mizhbiudzhetnykh vidnosyn i zmitsnennia finansovoi osnovy mistsevoho samovriaduvannia [Reforming intergovernmental fiscal relations and strengthening the financial basis of local self-government].Kyiv: NDFI [in Ukrainian].

9. Munitsipalnye systemy zarubezhnykh stran [Municipal systems of foreign countries]. *dvgups.ru* Retrieved from http://www.dvgups.ru/METDOC/CGU/PRAVO/M_PRAVO [in Russian].

10. Boex, J., Martinez–Vasquez, J., & Timofeev, A. (2004) *Subnational government structure and intergovernmental fiscal relations: an overlooked dimension of decentralization. Georgia State University, Working paper № 04-01*. Retrieved from http://www.academia.edu/19726983/Subnational_government_structure_and_intergovernmental_fiscal_relations [in English].

11. Ofitsiinyi veb-sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. *www.ukrstat.gov.ua*. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/ [in Ukrainian].

12. Ofitsiinyi veb-sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy [Official website of the State Treasury of Ukraine]. *www.treasury.gov.ua*. Retrieved from http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index [in Ukrainian].

13. Evrostat. Baza dannykh [Eurostat. Database]. *ec.europa.eu*. Retrieved from http://ec.europa.eu/eurostat/data/database [in English].

И. В. Заичко,
преподаватель кафедры экономики,
Киевский национальный университет культуры и искусств

Оценка зарубежного опыта реализации бюджетной политики в сфере межбюджетных отношений

Исследованы теоретико-методические основы зарубежного опыта реализации бюджетной политики в сфере межбюджетных отношений с учетом традиционных для бюджетной практики Украины методов бюджетного регулирования. Обосновано, что выбор способа разграничения доходов зависит от структурной основы бюджетной системы, которая, в свою очередь, обусловлена государственным устройством страны (унитарное или федеральное). Отмечено, что бюджетное регулирование не исключает возможности применения бюджетных трансфертова.

Ключевые слова: *бюджетная политика, межбюджетные отношения, бюджетные полномочия, бюджетная система, разграничение доходов.*

I. V. Zaichko,
Lecturer of the Economics Department,
Kyiv National University of Culture and Arts

A Review of Foreign Experiences in Implementing Budget Policy in Inter-Budgetary Relations

The article investigates the theoretical and methodological framework of foreign experiences in implementing budget policy in inter-budgetary relations. It is demonstrated that the model of inter-budgetary relations, existing in Ukraine, does not contribute in creating necessary incentives for local governments to ensure appropriate management of budgets. The situation can be improved only by harmonizing the reform of inter-budgetary relations with the general logic of change in regional relations. It is demonstrated that the use of income differentiation method depends on the structural basis of the budget system, which is determined by the organization of the State. While in unitary countries taxes are most often split with fixed rates and allowances to national taxes, in federal countries distribution of income between budgets is used. As foreign experiences show, while in federal countries optimal mobilization and socially oriented spending of budget funds requires a long time, in unitary countries it can be possibly done in a relatively short time, but it needs clearly defined social goals and ways to achieve them.

In the budgetary practice of Ukraine two methods of budget regulation are used: (i) deductions from national taxes and incomes collected on local budget territories; (ii) fixed financial assistance to local budgets in form of budget transfers. The advantages of the first method are balancing of local budgets by use of flexible revenue sources, local governments' concern with full mobilization of not only local revenue sources, but also national taxes, the responsibility of local financial authorities for timely and complete receipt of national taxes. Budget regulation does not exclude the possibility of using budget transfers. The review of foreign experiences in local budgeting shows that the budget regulation instruments practiced in unitary countries would be useful for Ukraine.

It is demonstrated that technological transformations, if not supported institutionally, will widen inequality instead of resulting in effective transformations.

Key words: *budget policy, inter-budget relations, budgetary powers, budget system, income differentiation.*

Бібліографічний опис для цитування:
Заїчко І. В. Оцінка зарубіжного досвіду реалізації бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин // Статистика України. 2018. № 1. С. 40–46.